

.be

BELGIQUE · BELGIË

P.P. — P.B.
Bruxelles X
BC 5181

Ontwikkeling begrijpen en sturen

DERDE FEDERAAL RAPPORT
INZAKE DUURZAME ONTWIKKELING

2005

2

Meer info?

Surf naar www.plan.be , Thema **Duurzame Ontwikkeling**
of stuur onderstaande bestelbon volledig ingevuld naar:

Federaal Planbureau, Secretariaat Task Force Duurzame Ontwikkeling,
Kunstlaan 47-49, 1000 Brussel.
Faxen kan ook: 02 507 74 86.

BESTELBON

Ja, ik bestel het gedetailleerde Rapport

NAAM

VOORNAAM

ORGANISATIE

STRAAT

NUMMER

POSTCODE

GEMEENTE

E-MAIL

Het Federaal Planbureau mag mijn gegevens opnemen in een bestand om mij ook in de toekomst op de hoogte te houden over activiteiten in verband met duurzame ontwikkeling.

(Deze gegevens mag u inkijken en u kunt ze laten verbeteren of wissen, wet van 8 december 1992.)

Naar evenwichtige oplossingen?

Alle mensen waar ook ter wereld hebben fundamenteel behoefte aan gezondheidszorg, zuivere lucht, voldoende voeding, een dak boven het hoofd, vormingsmogelijkheden... Iedereen heeft een rol te spelen, ook de overheden, om aan die basisbehoeften te voldoen. Maar het volstaat niet om de huidige generatie hier bij ons tevreden te stellen. Ook elders en in de toekomst moet de mens gezond en comfortabel kunnen leven.

3

De problemen waarvoor een duurzame ontwikkeling een oplossing kan bieden, gaan de hele mensheid aan. Steeds meer landen ondernemen lokaal en internationaal acties om tot concrete oplossingen te komen. Geen gemakkelijke taak, want duurzame ontwikkeling is een complex samenspel van verschillende factoren en belangen.

Daarom analyseert het derde *Federaal Rapport inzake duurzame ontwikkeling* de huidige situatie. Het stelt ook een aantal doelstellingen en acties voor om een duurzame ontwikkeling te bereiken. Op die manier vervult het de drie opdrachten uit de wet van 5 mei 1997 over duurzame ontwikkeling:

- 1 | informeren over de huidige en vroegere toestand;
- 2 | een balans opmaken van het huidige federale beleid;
- 3 | helpen om antwoorden uit te werken voor de toekomst.

Deze brochure schetst de krachtlijnen van het Rapport. Wie zich wil verdiepen in de materie kan het gedetailleerde Rapport of het Supplement met indicatoren van duurzame ontwikkeling opvragen. Gebruik daarvoor de bestelbon in de brochure. Of surf naar www.plan.be,
thema: Duurzame Ontwikkeling.

Waar willen we naartoe?

- 4 De grote internationale conferenties
- De grote internationale conferenties van Rio (1992) en Johannesburg (2002) hebben het pad geëffend voor een duurzame ontwikkeling, gebundeld in drie overkoepelende doelstellingen:
- 1 | het uitroeien van de **armoede**;
  - 2 | de bescherming en het beheer van de **natuurlijke hulpbronnen** waaronder energie;
  - 3 | de wijziging van niet-duurzame **consumptie- en productiepatronen**.

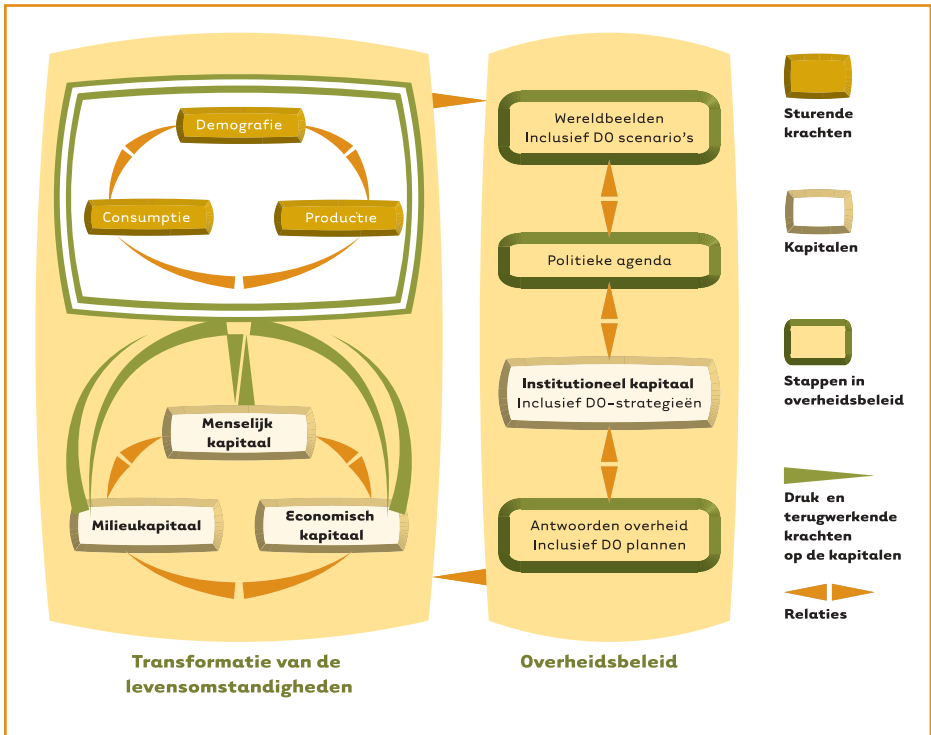

Opdat het niet bij 'goede bedoelingen' zou blijven, moeten we die doelstellingen omzetten in concrete streefdoelen waarvan we de vooruitgang meten en toetsen met indicatoren. Al die beleidsterreinen beïnvloeden elkaar. Zo heeft ons energieverbruik een invloed op de luchtvervuiling, wat weer een effect kan hebben op de volksgezondheid. Het Rapport stelt een nieuw instrument voor om informatie over ontwikkeling te organiseren: het **TransGovern**-model. Dat model laat toe om die wisselwerking en haar effecten op de evolutie van de maatschappij op een geïntegreerde manier te bestuderen.

Wat moeten we weten?

5

Het TransGovern-model (*Transformation of living conditions through Governing*) structureert de wetenschappelijke kennis over de sociale, milieu- en economische levensomstandigheden. Het toont hoe ze op elkaar inwerken en beschrijft hun verband met het beleid. Zo helpt het ook om het toekomstige beleid uit te werken.

Duurzame ontwikkeling onderzoekt hoe onze levensomstandigheden op een gezonde manier zouden kunnen evolueren. Met name naar een evenwichtig gebruik en verbruik van drie 'kapitalen': het **menselijke**, **milieu-** en **economische kapitaal**. Het menselijke kapitaal omvat de levensstandaard, gezondheid, kennis en competentie van de bevolking. Het milieukapitaal bestaat uit natuurlijke hulpbronnen en biodiversiteit. Ten slotte bundelt het economische kapitaal de uitrusting, de technologie en het financiële patrimonium. →→

6

Welke hindernisse we tegen?

De kapitalen staan onder druk van demografie, consumptie en productie, want de mens onderneemt voortdurend acties om zijn behoeften te bevredigen. De gevolgen van die acties kunnen de maatschappelijke ontwikkeling verstoren, soms onomkeerbaar. De algemene toepassing van sommige massaconsumptiepatronen — op het vlak van petroleumproducten, chemische producten of voedsel — kunnen ernstige of onomkeerbare effecten hebben op de mens en zijn omgeving.

Het Rapport analyseert en evalueert twintig verschillende vormen van druk en hun effecten die tal van veranderingen in de leefomstandigheden teweegbrengen.

ling

Die kapitalen of hulpbronnen worden positief of negatief onder druk gezet door drie sturende krachten: de **demo-**
grafie, **consumptie** en **productie**. Het is de opdracht van
de overheid om de druk op de kapitalen te beheersen.
Haar slagkracht en aanpak hangt af van de toestand van
haar eigen institutioneel kapitaal (wetten, instellingen, ...)
en de wereldvisie die de beleidsmakers hebben.

7

n komen

Enkele voorbeelden maken het duidelijk:

- * Het **groeïende weg-** en **luchtverkeer** (consumptie) verhoogt de mobiliteit, maar ook het brandstofverbruik en de uitstoot van broeikasgassen (milieukapitaal);
- * De **vergrijzing** (demografie) spruit voort uit een toegenomen levensverwachting, maar verhoogt de kosten van de sociale zekerheid (economisch kapitaal);
- * Nieuwe **chemische stoffen** (productie) kunnen de levensstandaard verbeteren (menselijk kapitaal), maar ook de gezondheid (menselijk kapitaal) en de biologische diversiteit (milieukapitaal) bedreigen.

Samen vormen de sturende krachten en kapitalen het ontwikkelingspotentieel en de rijkdom van onze samenleving. Ze staan bovendien niet los van elkaar maar reageren met elkaar. Zo kan de strijd tegen armoede (menselijk kapitaal) leiden tot de massale ontbossing van gebieden om landbouwgrond te creëren. Met het verlies aan biologische diversiteit (milieukapitaal) als gevolg. Of nog, de verbetering van de gezondheid (menselijk kapitaal) kan op termijn bijdragen tot een verhoging van het welzijn van de bevolking en haar capaciteit om de andere kapitalen te verbeteren.

De overheid staat dus voor de moeilijke taak om dat complexe samenspel en de risico's van die dynamiek te beheersen zodat ze het menselijke, economische en milieukapitaal niet verder aantasten. Ze moet dus vandaag al maatregelen nemen die soms een zware impact hebben op de overheidsuitgaven. Maar hoe bescheidener het beleid inzake duurzame ontwikkeling blijft, hoe groter de inspanningen die in de toekomst nodig zullen zijn.

Hoe doen we het?

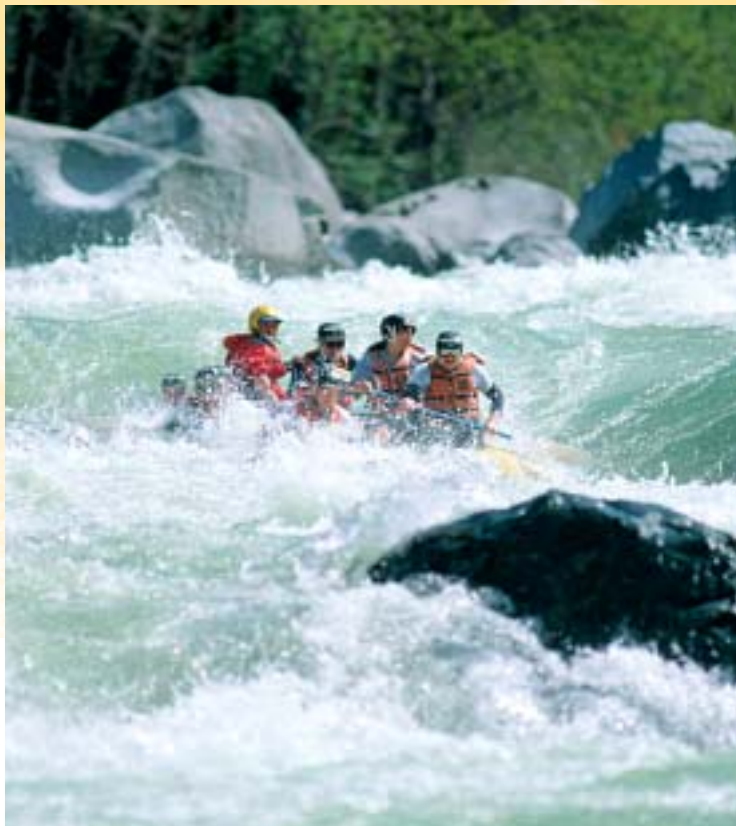
10

Een beleid voor duurzame ontwikkeling volgt geen vooraf uitgestippeld pad. Om dat beleid toch een duidelijke richting te geven, is een strategie nodig.

Die strategie is een beredeneerd samenspel tussen maatschappelijke spelers en de regering. De termen 'strategie' en 'plan' worden vaak door elkaar gebruikt, maar hun betekenis verschilt sterk. Een beleid voor duurzame ontwikkeling integreert de opeenvolgende plannen in een strategie, in een poging ze steeds te verbeteren. De wet van 5 mei 1997 organiseert de federale strategie van duurzame ontwikkeling als een leercyclus.

Volgens die wet moet de overheid om de vier jaar een Federaal Plan opstellen. Dat steunt op de tweejaarlijkse Federale Rapporten over duurzame ontwikkeling. Ook de bevolking en de adviesorganen moeten vooraf geraadpleegd worden. Het Plan houdt zo veel mogelijk rekening met hun bezorgdheden en voorstellen.

zame

11

De regering is de eindverantwoordelijke voor de inhoud van het Plan en voert het ook uit. De uitvoering wordt geëvalueerd en op basis daarvan kunnen de maatregelen uit het volgende plan worden bijgestuurd.

Samengevat doorloopt de strategie een cyclus van vier stappen:

- * van rapportage naar raadpleging;
- * van raadpleging naar planning;
- * van planning naar uitvoering en;
- * van uitvoering naar rapportage.

Wat doet de ov

12

Welke acties onderneemt de federale overheid om de levensomstandigheden voor iedereen te verbeteren? Met andere woorden: hoe werkt ze in op de druk om die in positieve zin te wijzigen? Welke obstakels moet ze daarbij overwinnen? Staat ons land stil of maakt het vorderingen? En hoe goed sluiten onze initiatieven aan bij de engagementen van de internationale gemeenschap?

Het Rapport onderzoekt in welke mate het eerste Plan inzake duurzame ontwikkeling (2000-2004) toegepast werd. Daaruit blijkt dat voor minstens 71% van de maatregelen uit het eerste Plan de implementatie werd aangevat. Een aantal maatregelen was niet meer van toepassing voor de federale overheid en over 15% van de maatregelen ontbreekt alle informatie. Toch werd vooruitgang geboekt dankzij het ontwikkelen van een methode om de uitvoering van het Plan meer systematisch te volgen. Een Supplement met indicatoren van duurzame ontwikkeling om de situatie in België te volgen, vergezelt het Rapport.

erheid?

emt om leden eteren?

Het Rapport beschrijft ook de inhoud van het tweede Plan (2004–2008) en de oorsprong van zijn maatregelen. Een aantal daarvan bouwt verder op de maatregelen uit het eerste Plan. Bijna de helft van de maatregelen zijn nieuw in een context van duurzame ontwikkeling en werden grotendeels geïnspireerd door de wereldtop over duurzame ontwikkeling in Johannesburg in 2002. Bovendien neemt het tweede Plan de zes thema's van de strategie voor duurzame ontwikkeling van de Europese Unie over: **armoede**, **veroudering**, **klimaatverandering**, **vervoer**, **volksgezondheid** en **natuurlijke hulpbronnen**.

Welke keuzes maken we voor de

De beleidsmaatregelen die de overheid momenteel neemt, hangen nog onvoldoende samen, maar verminderen sommige soorten druk op de drie kapitalen. De overheid moet erover waken dat haar acties op een meer geïntegreerde manier worden uitgewerkt.

Een voorbeeld maakt het duidelijk. De wens van de mens om zijn levensverwachting te verlengen en de stappen die het volksgezondheidsbeleid daartoe onderneemt, hebben een direct effect op de toestand inzake volksgezondheid. Maar ook acties op andere vlakken zijn nodig om de volksgezondheid te verbeteren. Armoedebestrijding en het verhogen van het onderwijsniveau bijvoorbeeld, hebben als gevolg dat de bevolking meer middelen, inzicht en praktische kennis zal hebben over gezondheidszorg, ziekten en hygiëne. Het verbeteren van de volksgezondheid hangt dus af van meer beleidsdomeinen dan alleen 'het' volksgezondheidsbeleid.

toekomst?

en die
teel neemt

Het Rapport heeft vele kenmerken van het beleid geëvalueerd, waaronder de onderlinge afhankelijkheid van verschillende domeinen. In verschillende daarvan gaat het federale beleid in de goede richting, maar de zeer lange termijn moet in overweging worden genomen, onder meer op budgettair vlak.

Daarom stelt het Rapport de **backcasting**-methode voor. Die methode laat toe om doelstellingen vast te leggen voor de toestand van de kapitalen in de toekomst, bijvoorbeeld in 2050, en om scenario's te omschrijven met concrete acties om dat wereldbeeld te realiseren. Het Rapport verzamelt de eerste bouwstenen om zulke scenario's te ontwikkelen.

Hoe doen we beter?

16

Het derde Rapport

Het derde Rapport heeft het TransGovern-model geïntroduceerd, dat toelaat om de beschikbare informatie te ordenen over de vormen van druk die een duurzame ontwikkeling verhinderen. Door te helpen om het verleden en de huidige tendensen beter te begrijpen, helpt dit model ook om zich te oriënteren op de toekomst van een duurzame ontwikkeling. Het derde Federaal Rapport heeft op een heel gedetailleerde wijze drie vaststellingen gedaan. België moet ten eerste zijn acties beter integreren, vervolgens zich beschermen tegen belangrijke risico's en zijn capaciteit inzake preventie intensifiëren. Ons land moet ten slotte de burger aanmoedigen om deel te nemen aan de beweging voor een duurzame ontwikkeling. Het vierde Federaal Rapport, dat in 2007 zal verschijnen, zal die toekomstvisies uitdiepen en scenario's opstellen die laten zien hoe het mogelijk is om beter op die drie uitdagingen te reageren.

Deze brochure is een publicatie van het

Federaal Planbureau

Kunstlaan 47-49

1000 Brussel

tel. 02 507 73 11

www.plan.be

Verantwoordelijke uitgever:

Henri Bogaert

Wettelijk depot:

D/2005/7433/41

Concept en realisatie:

Magelaan - Gent

Fotografie:

PhotoDisc, BananaStock

Druk:

Federale Overheidsdienst Economie,
K.M.O., Middenstand en Energie